

AVRUPA İNSAN HAKLARI MAHKEMESİ

İKİNCİ DAİRE

KAHRAMAN YILMAZ VE DİĞERLERİ - TÜRKİYE DAVASI

(Başvuru no: 51423/99)

KARARIN ÖZET ÇEVİRİSİ

STRAZBURG

24 Nisan 2008

İşbu karar AİHS'nin 44/2 maddesinde belirtilen koşullar çerçevesinde kesinleşecek olup bazı şekli düzeltmelere tabi olabilir.

USUL

Türkiye Cumhuriyeti aleyhine yapılan ve 51423/99 numaralı başvurunun nedeni T.C. vatandaşları Kahraman Yılmaz, Bilal Arıkan, Birol Ayten, Ali Dilli ve Ahmet Cihan'ın (başvuranlar) 25 Haziran 1999 tarihinde Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'ne (AİHM) Temel İnsan Hakları ve Özgürlüklerini güvence altına alan Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (AİHS) 34. maddesi uyarınca yapmış olduğu başvurdur.

Başvuranlar Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) önünde İstanbul barosu avukatlarından M. A. Kırdök tarafından temsil edilmektedir.

OLAYLAR

1. DAVANIN KOŞULLARI

Başvuranlar Kahraman Yılmaz (K.Y.), Birol Arıkan (B.A.), Birol Ayten (B.A.Y.), Ali Dilli (A. D.) ve Ahmet Cihan (A.C.) sırasıyla 1955, 1956, 1959, 1956 ve 1954 doğumlu olup İstanbul'da ikamet etmektedir.

A. Başvuranlar hakkında yürütülen ceza süreci hakkında

İstanbul polisi 26 Ağustos 1980 yılında A.D.'yi gözaltına almıştır.

İstanbul Emniyet Müdürlüğü'ne bağlı ekipler sırasıyla 29 Ekim, 18 ve 24 Aralık 1980 ve 29 Ocak 1981 tarihlerinde B.A., B.A.Y., A.C., ve K.Y.'yi de gözaltına almıştır. Başvuranların yasadışı TKP/ML-TİKKO örgütü (*Türkiye Komünist Partisi/Marksist Leninist, Türkiye İşçi Köylü Kalkınma Ordusu*) mensubu olmalarından şüphelenilmekteydi..

22 ila 56 gün arasında değişen gözaltı süresinde başvuranlar İstanbul Sıkıyönetim Mahkemesi (Sıkıyönetim Mahkemesi) önüne çıkarılmış ve tutuklanmışlardır.

17 Haziran 1983 tarihli bir karar ile B.A.Y. serbest bırakılmıştır.

Cumhuriyet savcısı 12 Şubat 1984 tarihli iddianame ile başvuranları (ayrıca diğer 47 kişiyi) Devletin anayasal düzenini yıkma amacını güden yasadışı bir örgütün mensubu olmakla suçlamıştır.

Sıkıyönetim Mahkemesi 6 Eylül 1985 tarihinde A. C.'yi serbest bırakmıştır.

Başvuranlar K.Y., A.D., ve B.A. sırasıyla, 8 Kasım 1985, 22 Mart ve 18 Eylül 1986 tarihlerinde serbest bırakılmışlardır.

Sıkıyönetim Mahkemesi 22 Mart 1988 tarihli bir karar ile başvuranları suçlu bulmuş ve hapis cezasına çarptırmıştır.

Askeri Yargıtay 19 Haziran 1991 tarihinde 22 Mart 1988 tarihli kararı bozmuştur.

Sıkıyönetim Mahkemesi 10 Haziran 1993 tarihinde başvuranların beraatına karar vermiştir.

Yargıtay 27 Aralık 1999 tarihinde bu kararı onamıştır.

B. 466 sayılı Kanun’a dayalı tazminat süreci

22 Mart 1999 tarihinde K.Y., A.D., B.A., ve B.A.Y., ve 26 Mart 1999 tarihinde A.C. Bakırköy Ağır Ceza Mahkemesi’nde (Ağır Ceza Mahkemesi) 466 sayılı Kanun’un hükümlerine dayalı olarak tutuklulukları sonucunda uğradıkları zararın giderilmesi için [ayrı ayrı] tazminat davaları açmışlardır.

Ağır Ceza Mahkemesi 26 Aralık 2000 tarihinde aldığı kararlarla başvuranlar K.Y., A.D., B.A., ve B.A.Y.’nin başvurusunu kabul etmiş ve adigeçenlere 466 sayılı Kanun’un 1. maddesinin 6. paragrafına uygun olarak tazminat ödenmesine karar vermiştir.

Yargıtay 21 Mayıs 2001 tarihinde 26 Aralık 2000 tarihli kararların tüm hükümlerini onamıştır.

A.C.’nin tazminat talebi Ağır Ceza Mahkemesi tarafından 29 Nisan 2003 tarihinde kabul edilmiştir. Bununla birlikte, Yargıtay 10 Nisan 2003 tarihinde ilk derece mahkemesinin kararını bozmuştur.

Ağır Ceza Mahkemesi 21 Kasım 2003 tarihinde temyizden dönen Yargıtay’ın kararına uygun hareket etmiş ve başvuran A.C.’ye yasal faiz yansıtılmadan maddi ve manevi tazminat başlığı altında 10.000.599.962 TL. (5.743 Euro) ödenmesine karar vermiştir.

Yargıtay 4 Nisan 2005 tarihinde 21 Kasım 2003 tarihli kararı onamıştır. Bu karar 2 Mayıs 2005 tarihinde Bakırköy Ağır Ceza Mahkemesi’nin kaleminde tarafların bilgisine sunulmuştur.

Ocak 2006 yılında Adalet Bakanlığı, 4 Nisan 2005 tarihinde nihai hale gelen 21 Kasım 2003 tarihli kararın icrası ile ilgili olarak başvuran A.C.’nin avukatına 10.800 YTL. (yaklaşık 6.353 Euro) tutarında ödeme yapmıştır.

HUKUK

I. AİHS’NİN 5/1 c), 3., 5., VE 13. MADDELERİNİN İHLAL EDİLDİĞİ İDDİASI HAKKINDA

Başvuranlar AİHS’nin 5/1 c), 3., 5., ve 13. maddelerinin ihlal edildiğini ileri sürmektedirler.

Başvuranlar bu bağlamda tutuklanmalarının kanunsuz oluşuna ve tutukluluk süresinin aşırılığına atıfta bulunmaktadır. Başvuranlar ayrıca 466 sayılı Kanun’un uğramış oldukları zararı telafi edici etkili bir başvuru yolu sunmadığını öne sürmektedir.

Hükümet AİHM’nin bu şikayetleri değerlendirmede *ratione temporis* bakımından yetkisiz olduğu yönünde itiraz etmektedir.

AİHM, Türkiye’ye karşı yapılan başvurularda *ratione temporis* bakımından yetkisinin Türkiye’nin bireysel başvuru hakkını kabul ettiği 28 Ocak 1987 tarihinde başladığını hatırlatmaktadır (Bkz. son olarak Yedikule Surp Pirgiç Ermeni Hastanesi Vakfı-Türkiye kararı, no: 50147/99 ve 51207/99, 14 Haziran 2005 ve Akıllı-Türkiye kararı 11 Nisan 2006, no: 71868/01).

Başvuranların tutuklanmaları ile ilgili olarak, AİHM, en yakın tarihlisinin 18 Eylül 1986 tarihinde sona erdiği tespitini yapmaktadır. AİHM bu durumda AİHS'nin 5/1 c) ve 3. maddeleri bakımından yapılan şikayetlerin incelenmesinde *ratione temporis* bakımından kendisini yetkisiz ilan etmektedir.

AİHS'nin 13. maddesiyle birlikte 5/5 maddesi hakkındaki şikayete ilişkin ise, AİHM daha hususi olarak nitelendirdiği yalnızca 5/5 maddesi bakımından başvuruyu inceleyeceğini ifade etmektedir.

AİHM bu maddenin öngördüğü tazminat hakkının varit olabilmesi için, bir ihlal yapıldığının, daha önce ulusal merciler veya AİHS'nin organlarından biri tarafından tespit edilmiş olması gerektiğini hatırlatır (Bkz. Bouchet-Fransa kararı no: 33591/96, 20 Mart 2001 ve N.C.-İtalya kararı no: 24952/94). Dava konusu olaylara ilişkin ulusal merciler tarafından AİHS'nin 5. maddesinin 1. ila 4. paragraflarının ihlal edildiği tespit edilmemiştir. Ağır Ceza Mahkemesi tarafından 466 sayılı Kanun'un uygulanarak tazminata hükmedilmesi, sözkonusu yasaya dayanarak alınan kararın hem kabuledilebilirlik şartları hem sonuçları bakımından AİHS'nin 5. maddesinin 1. ve 3. paragraflarındaki çerçeveden farklı bir çerçevede yer alması nedeniyle, AİHS'nin 5. maddesinin 1. ila 4. paragraflarının ihlalinin tespiti sayılmaz. (Bkz. *mutatis mutandis* Sinan Tanrıkulu vd.-Türkiye kararı no: 50086/99, 3 Mayıs 2007 ve Bauduin-Fransa no: 28692/95, Komisyon'un 16 Ekim 1996 tarihli kararı). Öte yandan, yukarıda sözü edilen maddeler *ratione temporis* bakımından AİHM'nin inceleme kapsamına girmemektedir.

Sonuç olarak bu şikayet *ratione materiae* açısından bağdaşmamaktadır ve AİHS'nin 35. maddesinin 3. ve 4. paragraflarına uygun olarak reddedilmelidir.

II. AİHS'NİN 6/1 VE 8. MADDELERİNİN İHLAL EDİLDİĞİ İDDİASI HAKKINDA

Başvuranlar haklarında açılan ceza davasının uzunluğunun AİHS'nin 6/1 maddesinde yer alan «makul süre» ilkesinin ihlaline yol açtığını ileri sürmektedirler.

Başvuranlar ayrıca bu davanın özel ve aile yaşamlarına olumsuz etkilerinin yansıdığını belirterek AİHS'nin 8. maddesine atıfta bulunmaktadır.

Hükümet bu iddialara karşı çıkmaktadır.

A. Kabuledilebilirlik hakkında

AİHM dava dosyasını göz önüne alarak, sözkonusu şikayetleri sadece 6. maddenin 1. paragrafı çerçevesinde esas olarak yapılan uzun yargılama şikayeti inceleyecektir. AİHS'nin 35. maddesinin 3. paragrafı çerçevesinde başvurunun dayanaktan yoksun olmadığını kaydeden AİHM, ayrıca başka açılardan bakıldığında da kabuledilemezlik unsuru bulunmadığını tespit eder.

B. Esasa dair

AİHM dikkate alınması gereken dönemin başvuranların sırasıyla yakalandıkları 26 Ağustos, 29 Ekim, 18 ve 24 Aralık 1980 ve 29 Ocak 1981 tarihlerinde başlayıp, Yargıtay'ın başvuranların beraat kararını onadığı 27 Aralık 1999 tarihinde sona erdiği saptamasını yapmaktadır. Ceza süreci iki dereceli mahkemede iki defa ele alınan yargılama kapsamında her bir başvuran için yaklaşık on sekiz ila on dokuz yıl sürmüştür.

Bununla birlikte AİHM yalnızca Türkiye'nin bireysel başvuru hakkını tanıyan beyanın verildiği 28 Ocak 1987 tarihinden itibaren geçen süreyi değerlendirmeye alacaktır. Ancak, sözkonusu beyanın yapıldığı tarihte davanın içinde bulunduğu durumu da dikkate alacaktır. (Bkz. Mitap ve Müftüoğlu-Türkiye 25 Mart 1996, Cankoçak-Türkiye no: 25182/94 ve 26956/95, 20 Şubat 2001 ve Şahiner-Türkiye kararları no: 29279/95). Bu durumda sözkonusu tarihte, ilk dereceli mahkemede dava başvuranların her biri için yaklaşık altı ila yedi yıldır sürmekteydi.

AİHM yargılama süresinin uygunluğunun davanın şartları ışığında ve davanın karmaşıklığı, başvuran ve ilgili mercilerin tutumu ve ihtilafta yer alan başvuran için neyin tehlikede olduğu gibi, içtihadında yerleşmiş ölçütlere bakılarak değerlendirilmesi gerektiğini hatırlatır (bkz. diğerleri yanında *Pélissier ve Sassi – Fransa* [BD], 25444/94).

AİHM bundan önce de bu başvurudakine benzer sorunları ortaya koyan davaların ele alındığını ve bunların 6/1 maddesinin ihlali ile sonuçlandığını kaydetmektedir. AİHM mahkemeye sunulan tüm delil unsurlarını incelemiş ve Hükümetin Mahkemenin bu davada farklı bir sonuca ulaşmasını sağlayacak ikna edici hiçbir tespit ve delil sunmadığını belirlemiştir. Mahkemenin bu yöndeki yerleşik içtihadını göz önünde bulunduran AİHM sözkonusu yargı sürecinin uzunluğunun aşırı ve «makul süre» koşuluna aykırı olduğu sonucuna varmıştır.

Bu nedenle AİHS'nin 6/1 maddesi ihlal edilmiştir.

III. BAŞVURAN AHMET CİHAN TARAFINDAN ÖNE SÜRÜLEN EK 1 NO'LU PROTOKOL'ÜN 1. MADDESİ'NİN VE AİHS'NİN 6/1 MADDESİ'NİN İHLAL EDİLDİĞİ İDDİASI HAKKINDA

Başvuran Ahmet Cihan (A.C.) tazminat sürecinin uzun sürmesinin, özellikle 466 sayılı Kanun ile öngörülen tazminatların yetersiz kalmasının, geç ödenmesinin ve bunlara gecikme faizinin yansıtılmamasının AİHS'nin 6/1 maddesinin ve Ek 1 no'lu Protokol'ün 1. maddesinin ihlaline yol açtığını ileri sürmektedir.

B. Esas hakkında

Hükümet başvuranın 466 sayılı Kanun'a dayalı yapmış olduğu tazminat talebinin akabinde hükmün makul bir süre zarfında verildiğini ve ödemenin mümkün olan en kısa zaman zarfında gerçekleştirildiğini savunmaktadır.

Başvuran şikayetlerini yinelemektedir.

AİHS'nin 6/1 maddesi

AİHM dikkate alınması gereken dönemin başvuranın tazminat talebiyle Ağır Ceza Mahkemesi'ne başvurduğu 26 Mart 1999 tarihinde başlayıp, 2 Mayıs 2005 tarihinde tarafların Yargıtay'ın 4 Nisan 2005 tarihli kararını Bakırköy Ağır Ceza Mahkemesi kaleminden edinmeleri ile sona erdiği saptamasını yapmaktadır. Yargılama her birinde iki kez ele alınan iki dereceli mahkeme için altı yıldan fazla sürmüştür.

AİHM tarafların mahkemeye sunmuş olduğu tüm bilgileri incelemiş ve sözkonusu yargı sürecinin uzunluğunun aşırı ve «makul süre» koşuluna aykırı olduğu sonucuna varmıştır.

Sonuç olarak AİHS'nin 6/1 maddesi ihlal edilmiştir.

2. Ek 1 no'lu Protokol'ün 1. maddesi

AİHM, 21 Kasım 2003 tarihinde alınan ve 4 Nisan 2005 tarihinde Yargıtay'ın onaması ile kesinleşen karar ile Ağır Ceza Mahkemesi'nin maddi ve manevi zarar başlığı altında başvurana 10.000.599.962 TL ödenmesine karar verdiğini tespit etmektedir. Başvuran nihai kararın ardından yaklaşık dokuz ay sonra Ocak 2006'da 10.800 YTL'lik (yaklaşık 6.353 Euro) tazminat almıştır.

AİHM'ye göre başvuranın alacak hakkı 4 Nisan 2005'te Yargıtay'ın onama kararı ile tespit edilmiştir. Sonuç olarak alacak hakkına ilişkin olarak şikayetin davanın uzunluğuna ilişkin bölümü dayanaktan yoksundur. Tazminatın yetersiz kaldığı iddiasına ilişkin AİHM, ulusal mahkemelerin ne kadar tazminata hükmetmeleri gerektiği konusunda görüş bildirme niyetinde değildir. Buna karşın İdarenin ödemeyi gerçekleştirme süresinin Ek 1 no'lu Protokol'ün 1. maddesi uyarınca başvurunu maddi açıdan zarara uğratıp uğratmadığının bilinmesi gerekir. AİHM bu bağlamda Akkuş-Türkiye (9 Temmuz 1997) kararında yer alan hesaplama yöntemine göndermede bulunarak maddi bir zararın olup olmadığını değerlendirmek bakımından başvurana yapılan ödeme ile, gecikme dönemindeki paranın değer kaybı dikkate alınarak ödenecek miktarda düzeltme yapılarak ödeme yapılsaydı, arada doğacak farkın tespit edilmesi gerektiğini hatırlatır. Bu hesaplama yöntemi ışığında AİHM, başvuranın gerçek bir değer kaybına uğradığı kanısında değildir.

Bu nedenle, Ek 1 no'lu Protokol'ün 1. maddesi ihlal edilmemiştir.

IV. AİHS'NİN 41. MADDESİ'NİN UYGULANMASI

AİHS'nin 41. maddesine göre “Mahkeme işbu Sözleşme ve Protokollerinin ihlal edildiğine karar verirse ve ilgili Yüksek Sözleşmeci Tarafın iç hukuku bu ihlali ancak kısmen telafi edebiliyorsa, AİHM, gerektiği takdirde, hakkaniyete uygun surette, zarar gören tarafın adil tatminine hükmeder.”

A. Tazminat

Başvuran Kahraman Yılmaz 33.930 YTL (yaklaşık 19.987 Euro) maddi ve 2.000 Euro manevi tazminat talep etmektedir.

Bilal Arıkan 43.875 YTL (25.845 Euro) maddi ve 25.000 Euro manevi tazminat talep etmektedir.

Ali Dilli 40.950 YTL maddi ve 25.000 Euro manevi tazminat talep etmektedir.

Birol Ayten n 16.965 YTL (9.993 Euro) maddi ve 10.000 Euro manevi tazminat talep etmektedir.

Ahmet Cihan 33.930 YTL (19.987 Euro) maddi ve 30.000 manevi tazminat talep etmektedir.

Hükümet makul olmadığı gerekçesiyle bu meblağlara karşı çıkmaktadır.

AİHM tespit edilen ihlal kararları ile öne sürülen maddi zararlar arasında bir illiyet bağı kuramamakta ve bu yönde yapılan talepleri reddetmektedir. Buna karşın başvuranların yargılama süresinin uzunluğu nedeniyle maruz kaldıkları manevi zararın yalnızca ihlal tespiti ile giderilmeyeceğine itibar etmektedir. AİHM hakkaniyete uygun olarak başvuranlar Birol Arıkan, Ali Dilli ve Birol Ayten'in her birine manevi tazminat başlığı altında 10.000 Euro ödenmesini kararlaştırmaktadır. AİHM, Ahmet Cihan'a 12.000 Euro, Kahraman Yılmaz'a ise talep ettiği 2.000 Euro'nun tamamının verilmesine karar vermiştir.

B. Yargılama masraf ve giderleri

Başvuranlar iç hukukta ve AİHM nezdinde yapmış oldukları yargı giderleri için 13.310 YTL (7.840 Euro) talep etmektedir. Bu miktarların dağılımı şu şekildedir: 13.000 YTL (7657 Euro) avukatlık ücreti ve 310 YTL (183 Euro) diğer harcamalar için. Başvuranlar İstanbul barosunun avukatlık ücret tarifesi sunmaktadırlar. Başvuranlar Birol Ayten, Bilal Arıkan ve Ahmet Cihan ayrıca avukatlık ücreti talep etmektedir.

Hükümet bu miktarlara karşı çıkmaktadır.

AİHM'nin yerleşik içtihadına göre bir başvuran gerçekliğini, gerekliliğini kanıtladığı makul miktarlardaki yargı giderlerini elde edebilir. Bu başvuruda mahkemeye sunulan unsurlar ve sözü edilen kıstaslar göz önüne alındığında AİHM, yargı giderlerine ilişkin başvuranlara ortaklaşa 1.500 Euro ödenmesine karar vermiştir.

C. Gecikme faizi

Gecikme faizi olarak, Avrupa Merkez Bankası'nın marjinal kredi kolaylıklarına uyguladığı faiz oranına 3 puanlık bir artış eklenecektir.

BU GEREKÇELERE DAYALI OLARAK, AİHM, OYBİRLİĞİYLE,

1. AİHS'nin 5/1 c), 3., 5., ve 13. maddelerine yönelik şikayetlerin *kabuledilemez*, bunun dışında kalanların *kabuledilebilir olduğuna*;

2. Başvuranlar hakkındaki yargı sürecine ilişkin AİHS'nin 6/1 maddesi'nin *ihlal edildiğine*;

3. Başvuran Ahmet Cihan tarafından 466 sayılı Kanun'a dayalı açılan tazminat süreci ile ilgili AİHS'nin 6/1 maddesinin *ihlal edildiğine*;

4. AİHS'nin 8. maddesine yönelik şikayetin ayrıca incelenmesine *gerek olmadığına*;

5. Ek 1 no'lu Protokol'ün 1. maddesinin *ihlal edilmediğine*;

6. a) AİHS'nin 44. maddesinin 2. paragrafı gereğince kararın kesinleştiği tarihten itibaren üç ay içinde, ödeme tarihindeki döviz kuru üzerinden Yeni Türk Lirası'na çevrilmek üzere Savunmacı Hükümetin manevi tazminat olarak;

- i. Başvuranlar Bilal Arıkan, Ali Dilli ve Birol Ayten'in her birine 10.000 (on bin) Euro *ödemesine*;
- ii. Ahmet Cihan'a 12.000 (on iki bin) Euro *ödemesine*;

- iii. Kahraman Yılmaz'a 2.000 (iki bin) Euro *ödemesine*;
- iv. Yukarıda belirtilen miktarların her türlü vergiden *muaf tutulmasına*;

b) yine belirlenen üç aylık süre içinde Savunmacı Hükümetin yargı giderleri için başvurulara ortaklaşa 1.500 (bin beş yüz) Euro ödemesine;

c) yukarıda belirtilen üç aylık sürenin sona erdiği tarihten itibaren ödemenin yapılmasına kadar, Avrupa Merkez Bankası'nın o dönem için geçerli olan marjinal kredi kolaylığı oranının üç puan fazlasına eşit oranda basit faiz *uygulanmasına*,

7. Adil tatmine ilişkin diğer taleplerin *reddine*;

KARAR VERMİŞTİR.

İşbu karar Fransızca olarak hazırlanmış ve AİHM'nin iç tüzüğü'nün 77. maddesinin 2. ve 3. paragraflarına uygun olarak 24 Nisan 2008 tarihinde yazıyla bildirilmiştir.